

Modeling the Factors Influencing the Creation of an Entrepreneurial School in the Elementary Level

Najme Mashrohi Fard ¹, Parivash Jafari ^{2*}, Seyd Rasul Hoseini ³

1 PhD student, Department of Educational Management, Science and Research Unit (Tehran), Islamic Azad University, Tehran, Iran

2 Associate Professor, Educational Management Department, Science and Research Unit (Tehran), Islamic Azad University, Tehran, Iran

3 Associate Professor Department of Educational Management, Farhangian University, Tehran, Iran

* Corresponding author: pjaafari@yahoo.com

Received: 2023-11-14

Accepted: 2024-01-12

Abstract

The creation of entrepreneurial schools as a hub for research, technology, and the application of knowledge, which can be crucial to the growth of nations around the world, is one of the innovative approaches to entrepreneurial education. One of the new approaches toward entrepreneurial education is the development of entrepreneurial schools as a science and technology center and the use of knowledge that can play a vital role in the development of countries. The purpose of this research is to provide a model for creating entrepreneurial schools in the elementary school.

The research method of this research in terms of purpose is applied and in terms of data gathering, it is mixed-exploratory. This research has a qualitative part to identify the dimensions and components of creating an entrepreneurial school in elementary schools and a quantitative part to investigate the validity of factors affecting the creation of entrepreneurial school in elementary schools.

Findings: The results of the qualitative part showed that the model of creating entrepreneurial schools in the elementary school included 8 factors. Based on the results of confirmatory factor analysis, two indicators removed from the total of 58 components that categorized into 8 main factors and 56 indicators confirmed. Therefore, the entrepreneurial school model in elementary school obtained with 56 components that categorized into 8 main factors. In recent years, entrepreneurship development in schools has been placed on the agenda of education department. The present study identified the factors influencing the creation of an entrepreneurial school in elementary school.

Keywords: Entrepreneurship education, Entrepreneurial school, Elementary school

© 2023 Journal of School Education in the Third Millennium (JSETM)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Jafari, P. (2024). Modeling the Factors Influencing the Creation of an Entrepreneurial School in the Elementary Level. *JSETM*, 1(3): 19-36.

مدلسازی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در دوره ابتدایی

نجمه مشروحي فرد^۱، پريوش جعفري^{۲*}، سيد رسول حسيني

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد علوم و تحقیقات (تهران)، دانشگاه آزاد اسلامی، ایران، تهران

^۲ دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد علوم و تحقیقات (تهران)، دانشگاه آزاد اسلامی، ایران، تهران

^۳ دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: pjaafari@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۰/۲۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۸/۲۳

چکیده

مقدمه: یکی از رویکردهای نوین به آموزش کارآفرینانه، توسعه مدارس کارآفرین به عنوان مرکز علم و فناوری و کاربری دانش است که می‌توانند در توسعه کشورها در جهان نقش مهمی ایفا نمایند.

هدف: یکی از رویکردهای نوین به آموزش کارآفرینانه، توسعه مدارس کارآفرین به عنوان مرکز علم و فناوری و کاربری دانش است که می‌توانند در توسعه کشورها در جهان نقش مهمی ایفا نمایند. هدف پژوهش حاضر ارائه مدلسازی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در دوره ابتدایی است.

روش: روش تحقیق این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از منظر گردآوری داده‌ها، آمیخته- اکتشافی است. این پژوهش دارای یک بخش کیفی برای شناسایی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در مدارس ابتدایی و یک بخش کمی به بررسی اعتبار عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در مدارس ابتدایی پرداخته شده است.

یافته‌ها: نتایج بخش کیفی نشان داد، مدل ایجاد مدارس کارآفرین در دوره ابتدایی شامل ۸ عامل بود. بر اساس نتایج تحلیل عاملی تاییدی دو شاخص از مجموع ۵۸ مولفه که در ۸ عامل اصلی دسته‌بندی شده بودند حذف و ۵۶ شاخص مورد تایید قرار گرفت. بنابراین، مدل مدرسه کارآفرین در دوره ابتدایی با ۵۶ مولفه که در ۸ عامل اصلی دسته بندی شدند، حاصل شد.

نتیجه‌گیری: در سال‌های اخیر توسعه کارآفرینی در مدارس در دستور کار آموزش و پرورش قرار گرفته است. پژوهش حاضر به شناسایی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در دوره ابتدایی پرداخته است. نتایج این مطالعه می‌تواند به سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران حوزه آموزش و پرورش در توسعه مدارس کارآفرین کمک نماید.

واژگان کلیدی: موزش کارآفرینی، مدرسه کارآفرین، دوره ابتدایی

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه آموزش مدارس در هزاره سوم محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: جعفری، پریوش (۱۴۰۲) مدلسازی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در دوره ابتدایی. فصلنامه آموزش

مدارس در هزاره سوم، ۱(۳): ۳۶-۱۹.

مقدمه

کارآفرینانه کودکان داشته باشند (Pereira et al. 2017). ایده آموزش کارآفرینی، نوعی ذهنیت انعطاف‌پذیر است که خلاقیت را در بین کودکان تشویق می‌نماید، چرا که اگر مدل تفکر همچنان همان رویکردهای سفت و سخت باشد، هرگز خلاقیت در سیستم آموزشی پدید نخواهد آمد (Fahira and Raharja 2020). مدارس باید

کارآفرینی به عنوان یکی از مهارت‌های اساسی که از طریق یادگیری مادام‌العمر^۱ به دست می‌آید، شناخته شده است. سیستم‌های آموزشی می‌توانند نقش مهمی در توسعه نگرش‌ها و مهارت‌های

ابتدایی، چگونگی اجرای موفقیت آمیز آن و حتی چگونگی نامگذاری آن مبهم است (Lackeus, Lundqvist, and Middleton 2015). Liguori و همکاران (۲۰۱۹)، در مطالعه خود مطرح نموده است که علرغم رشد روز افزون کارآفرینی، تلاش‌های محققان همچنان در رابطه با آنچه ارائه نموده‌اند، نتوانسته‌اند در این حوزه بویژه در مورد آموزش کارآفرینی به کودکان در مدارس ابتدایی کارایی لازم را داشته باشند. بیشتر مطالعات آموزش کارآفرینی هم به سطح دانشگاه یا در سطوح متوسطه (Paço and Palinhas, 2011) محدود شده‌اند؛ این در حالی است که بسیاری از تحقیقات، آموزش کارآفرینی را به عنوان یک ضرورت در سنین ابتدایی مطرح نموده‌اند (Lopes et al. 2019). در ایران، از آموزش کارآفرینی کودکان چه در حوزه پژوهش و چه در حوزه عمل غفلت شده است (بهمنی، ۱۳۹۲). پژوهش‌های اندکی در حوزه آموزش کارآفرینی کودکان در ایران صورت گرفته است و در حوزه عمل نیز تعداد محدودی موسسه فعال مرتبط با آموزش‌های کارآفرینی برای کودکان ۸-۱۲ سال با فعالیت محدود وجود دارند (بهمنی، ۱۳۹۲). با این وجود در اسناد بالادستی کشور تاکید بر آموزش کارآفرینی بویژه در مقطع ابتدایی مورد تاکید قرار گرفته است. به عنوان مثال در سند برنامه درسی ملی ایران به موضوع کارآفرینی تحت عنوان «حوزه تربیت و یادگیری کار و فناوری» اشاره شده است. جهت رسیدن به رشد اقتصادی نیاز به شهروندانی کارآفرین بوده و رسیدن به این هدف در گرو آموزش‌ها و زیرساخت‌های مناسب است که از دوره ابتدایی آغاز می‌شود (عزیزی، مختاری، ۱۳۹۶). بر همین اساس می‌توان گفت که مدرسه کارآفرین در پی آماده‌سازی محیطی است که به ارزش‌آفرینی در جامعه اولویت بدهد. مدرسه‌ای که نوعی فضای یادگیری ایجاد می‌نماید که جانشین محیط‌های فعلی می‌شود. در این مدارس متمایل به رویکرد کارآفرینانه، تمرکز بر درک مجریان مدرسه اعم از مدیران و معلمان از آموزش کارآفرینی و امکان بهره و جاگذاری آن در برنامه‌های معمول مدرسه هستند (Minna, et al., 2018). در مطالعه حاضر نویسندگان به مدلسازی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در دوره ابتدایی می‌پردازند.

ادبیات و پیشینه پژوهش

آموزش کارآفرینی^۳ دانش‌آموزان را تشویق می‌کند تا به طور خلاقانه در مورد فرصت‌های شغلی آینده یا گزینه‌های اشتغال، و همچنین اینکه چگونه می‌توانند به طور مستقیم در رفاه جامعه خود مشارکت کنند فکر کنند. چنین برنامه‌هایی به کاهش آسیب‌پذیری دانش‌آموزان، حاشیه‌نشینی اجتماعی و فقر به خصوص در جوامع در حال توسعه کمک می‌کند، آموزش

بتواند دانش‌آموزان خود را برای تبدیل شدن به دانش‌آموزان مستقل جهت رقابت در همه زمینه‌ها به ویژه در زمینه کارآفرینی آماده نمایند. بر همین اساس، نظام آموزش و پرورش باید آموزش کارآفرینی را از مقاطع مهدکودک، ابتدایی و دبیرستان با برنامه درسی متناسب با سطوح آموزشی ارائه نماید. مطالعه آموزش کارآفرینی در زمینه مدارس یکی از مهم‌ترین جریان‌های تحقیقاتی خاص در این رابطه می‌باشد (Huber, et al, 2014)، زیرا نگرش و توانایی‌های کودکان پیش‌بین‌هایی قوی از نتایج بزرگسالی می‌باشند (Seikkula, et al, 2010)، و برای ایجاد سرمایه‌گذاری‌های بعدی مهم هستند (Obschonka 2016). بر اساس Lackeus (۲۰۱۵)، یکی از مهم‌ترین راهبردهای یادگیری و یاددهی آموزش کارآفرینانه، نظام آموزش رسمی است؛ زیرا این آموزش‌ها ابعاد عملی آموزش عملگر را در کنار ابعاد نظری فراهم می‌آورند (Lackeus, et al, 2015). با توجه به اهمیت و رشد سریع کارآفرینی در آموزش و پرورش، مطالعات مربوط به آموزش کارآفرینی نیز سیری صعودی داشته‌اند. محققان مطالعات کارآفرینی را در طیف گسترده‌ای از جمله کودکان، دانشجویان فارغ التحصیل، زنان (Wilson et al., 2009) و دیگر گروه‌ها مورد بررسی قرار داده‌اند. با این وجود، بررسی چگونگی آموزش کارآفرینانه در مدارس ابتدایی مورد غفلت زیادی قرار گرفته است. علیرغم اهمیت دانش‌آموزان به عنوان گروه هدف در تمرین آموزش کارآفرینی، این زمینه مطالعاتی همچنان جوان است و با کمبودهای سیستماتیک روبرو است (Fayolle 2018).

علاوه بر این، بررسی‌های پیشین حاکی از این است که در ادبیات مربوط به آموزش کارآفرینی تمایزی بین سطوح سنی در نظر گرفته نشده است (Brüne and Mwasalwiba 2010؛ Lutz 2020). هر چند که دبستان اساسی‌ترین سطح آموزش رسمی است و بهترین مقطع جهت آغاز آموزش کارآفرینی است (Baramawi and Arifin 2012) و انتظار می‌رود با شکل‌گیری شخصیت‌هایی از ابتدایی‌ترین سطح تحصیلات، بتواند تأثیر بسزایی در توسعه آموزش کارآفرینی داشته باشد (Whitlock 2019). اقدامات مربوط به آموزش کارآفرینانه در مدارس ابتدایی از کشورهایی همچون انگلستان، کشورهای نوردیک (Hytti, O'Gorman, 2004) و در سطح سیاست‌های OECD و اتحادیه اروپا و کمیسیون اروپایی آغاز شده‌اند (Liguori et al. 2019). اروپای شمالی در حال حاضر پیشرو توسعه در این زمینه است (Bourgeois and Balcon 2016). همچنین، ایالات متحده آمریکا، دهه گذشته شاهد ظهور کارآفرینی در دبیرستان‌ها (به عنوان مثال مدرسه کارآفرینی پاتینو در فرسنو، کالیفرنیا^۴) بوده است. در حال حاضر، اینکه ادبیات در رابطه با کارآفرینی در آموزش ابتدایی، تأثیرات آموزش کارآفرینی بر دانش‌آموزان، مطلوبیت این نوع آموزش در مدارس

کارآفرینی جوانان را ترغیب می‌کند که، سواد مالی بدست آورند، برای استقلال مالی برنامه‌ریزی کنند، استعدادهای خود را کشف کنند و از همه مهمتر، در مدرسه بمانند و مسیرهای پیشرفت را به سمت دانشگاه ادامه دهند (Adegun 2013). در واقع آموزش کارآفرینی را می‌توان اصطلاحی جامع دانست که به جنبه‌هایی از فرایند آموزشی مربوط می‌شود که علاوه بر آموزش عمومی، مطالعه و فراگیری علوم مربوط به تکنولوژی، کسب مهارت‌های کارآفرینانه، نگرش، درک و دانش مربوط به مشاغل مختلف را نیز شامل می‌گردد (مجمع توسعه و مطالعات آموزش نیجریه^۴، ۲۰۰۴). به علاوه، آموزش کارآفرینی به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از آموزش عمومی با هدف آماده‌سازی افراد برای خود اشتغالی، زمینه‌های شغلی و مشارکت مؤثر در دنیای کار شناخته می‌شود. همچنین به عنوان روشی برای کاهش فقر نیز دیده می‌شود. یکی از راه‌های توسعه فرهنگ تفکر کارآفرینانه، ادغام و یکپارچه‌سازی کارآفرینی در بسترهای آموزشی است. به عنوان مثال در ایالات متحده آمریکا، آموزش کارآفرینی در تمامی سطوح آموزش داده می‌شود (Ejiogu and Nwajiuba 2012). به گفته Saroni، آموزش کارآفرینی «یک برنامه آموزشی است که بر جنبه‌های کارآفرینی به‌عنوان بخش مهمی از شایستگی‌های دانش‌آموزان کار می‌کند». از سنین پایین، آموزش کارآفرینی ذهنیت کارآفرینانه را ایجاد می‌کند تا کارآفرینان جوان خلاق و نوآور آینده تربیت شوند. آموزش کارآفرینی یک برنامه آموزشی است که علم کارآفرینی را برای ایجاد چیزهای جدید و مشاغلی که به نفع خود و دیگران باشد ارائه می‌دهد. دانش‌آموزان دبستان می‌توانند آگاهی جسمی و ذهنی را برای ادامه تحصیل به سطح بالاتر توسعه دهند. بر همین اساس، فرصت گسترده‌ای برای طراحی ارزش‌های کارآفرینانه با توجه به ویژگی‌های سن، عملکرد و اهداف آموزش ابتدایی وجود دارد. آموزش کارآفرینی را می‌توان با شناسایی انواع فعالیت‌ها در مدرسه که دانش‌آموزان می‌توانند در زندگی روزمره انجام دهند در برنامه درسی پیاده سازی نمود. ادبیات موجود نیز از اینکه تفکر مستقلانه و مسئولیت‌پذیری بایستی در اوایل کودکی آموخته شود، حمایت نموده و بر این است که شروع آموزش کارآفرینی در زمان کودکی بسیار مهم است. برنامه‌های آموزش کارآفرینانه به کودکان نشان دهنده‌ی این هستند که به حضور فعال هر فرد در جامعه مورد نیاز است و هر کودک می‌تواند کمک‌های ارزنده‌ای را به نفع منافع مشترک در جامعه انجام دهد (Bisanz et al. 2019: 142). به همین دلیل، توجه به آموزش کارآفرینی در سنین پایین به این دلیل که شخصیت کودکان انعطاف‌پذیری بیشتری دارد، از اهمیت زیادی برخوردار است (Ejiogu and Nwajiuba 2012: 55; Paço

and Palinhas 2011). کارآفرینی نوعی طرز فکر و بینش است که دوران کودکی، مرحله ایده‌آل برای نفوذ در نگرش نسبت به کارآفرینی می‌باشد (Axelsson, Hägglund, and Sandberg 2015: 11-18) و سال‌های اولیه مدرسه سهم بسزایی در پرورش چنین بینشی در کودکان دارد. آموزش‌های اولیه در سال‌های پیش از دبستان و دبستان موجب تشویق کودکان به سوی انتخاب کارآفرینی به عنوان گزینه شغلی می‌شود (Kourilsky and Walstad 1998: 22). آموزش کارآفرینی در کشورهای مختلفی از جمله فنلاند (Seikkula-Leino 2011)، اندونزی (Iskandar, Allolinggi, and Hamdani 2017) ایالات متحده آمریکا، موراگو (Hassi 2016) بخش مهمی از سیستم آموزش ملی اعلام شده از سوی دولت را تشکیل می‌دهد. این برنامه از اوایل دوران کودکی، ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان و حتی دانشگاه نیز ادامه دارد. (Iskandar, Allolinggi, and Hamdani 2017)، مدارس ابتدایی را به عنوان ابتدایی‌ترین سطح آموزش رسمی در اندونزی و فضایی جهت توسعه آموزش کارآفرینی به عنوان بخشی از تلاش‌های دولت برای ارتقاء کارآفرینی در آموزش و پرورش دانسته‌اند. آموزش کارآفرینی در سنین پایین، دانش‌آموزان را در معرض فعالیت‌های کارآفرینی قرار می‌دهد که می‌تواند به القای روحیه کارآفرینانه در آنها کمک کند. چندین نمونه موفق از برنامه‌های آموزش کارآفرینی وجود دارد که هدف آنها تقویت مهارت‌های کودکان بوده است، به ویژه در ایالات متحده همانند «Mini Society» و «Entrepreneurs in Kentucky Initiative».

مینی سوسایتی توسط Marilyn Kourilsky برای استفاده دانش‌آموزان بین ۸ تا ۱۲ سال آغاز شده است و تأثیر آن در ایجاد علاقه دانش‌آموزان به کارآفرینی تأیید شده است (Kourilsky and Carlson, 1998) دومی توسط شورای کنتاکی^۵ معرفی شد که در تقویت دانش دانش‌آموزان دبستانی از مفاهیم کارآفرینی و شکل دادن به نگرش آنها نسبت به کارآفرینی مؤثر بود (Code, 2006). در هلند، برنامه BizWorld هدف آموزش اصول کارآفرینی به کودکان ۱۱ تا ۱۲ ساله است. هدف آن ارتقاء کار گروهی و رهبری در مدارس ابتدایی از طریق رویکردهای یادگیری تجربی است (Huber, Sloof, and Van 2014: 22-29). از این منظر، اگر در مرحله اولیه به نوجوانان مهارت کارآفرینی آموزش داده شود، احتمال اینکه آنها بعداً سرمایه‌گذاری خود را راه‌اندازی کنند، زیاد است (Obschonka et al. 2011: 65)، زیرا این قرار گرفتن در معرض کارآفرینی ممکن است آنها را به سمت انتخاب شغل کارآفرینی در آینده سوق دهد. به همین دلیل آموزش کارآفرینی باید فرایندی مداوم و مستمر از مهد کودک تا دبیرستان باشد.

این مطالعه به دنبال مدلسازی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در دوره ابتدایی می‌باشد. خلاصه‌ای از بررسی پیشینه موجود در جدول زیر آورده شده است:

(Huber, Sloof, and Van Praag 2014)، در مطالعه خود به اثربخشی برنامه‌های کارآفرینی در کلاس آخر دبستان پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که این برنامه بر مهارت‌های کارآفرینانه غیرشناختی همانند گرایش به ریسک‌پذیری، خلاقیت، نیاز به دستیابی، خودکارآمد، پیشگامی، پایداری و تجزیه و تحلیل تاکید دارند (Hassi 2016).

جدول ۱، خلاصه مضامین استخراج شده از مرور پیشینه

نویسندگان	مضامین و مفاهیم استخراجی	نویسندگان	مضامین و مفاهیم استخراجی
Ghazali et al. 2019	<ul style="list-style-type: none"> ▪ فرهنگ کارآفرینانه 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ طراحی یادگیری جهت بهبود مهارت‌های کارآفرینانه ▪ مهارت‌های کارآفرینانه شامل اعتماد به نفس، نتیجه گرایی، رهبری و آینده محوری 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Naila, Jatmiko, and Sudibyo 2020
Wardani, Suharini, and Setiawan 2019	<ul style="list-style-type: none"> ▪ رویکرد آموزشی کارآفرینانه معلمان جهت تلقین ارزش‌های کارآفرینانه 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ شخصیت کارآفرینانه معلمان ▪ دانش و مهارت‌های معلمان ▪ تعهد و پشتیبانی از منابع انسانی اعم از مدیران، معلمان 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2018Wahyuni ngsih
Miller 2018	<ul style="list-style-type: none"> ▪ رهبری کارآفرینانه مدیران مدارس 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ارزشهای کارآفرینانه در شخصیت و نگرش‌های کارآفرینانه دانش‌آموزان دبستانی 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskandar et al., 2017
Cárcamo-Solís, Arroyo-López, Alvarez-Castañón, & García-López, 2017	<ul style="list-style-type: none"> ▪ نقش معلمان در شناخت و بهره برداری از فرصت‌های کسب و کار 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ استفاده از فناوریهای اطلاعات و ارتباطات در آموزش کارآفرینی ▪ توسعه فعالیتهای کارآفرینی در دنیای مجازی 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pereira et al. 2017
Aladağ 2017	<ul style="list-style-type: none"> ▪ توانایی‌های کارآفرینانه معلمان ▪ شرکت دانش‌آموزان در پروژه‌های مدرسه ▪ سازماندهی تورهای مطالعاتی به شرکت‌ها ▪ کار گروهی، کار با همسالان، یادگیری مشارکتی 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ آموزش معلمان ▪ اصلاح برنامه درسی ▪ تأمین زیرساخت‌های مدرسه متناسب با نیاز دانش‌آموزان ▪ مهارت‌های کارآفرینانه مانند خلاقیت، استقلال و مثبت اندیشی دانش‌آموزان 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Humsona & Yuliani, 2018
Baltacı 2017	<ul style="list-style-type: none"> ▪ هوش فرهنگی مدیران مدارس 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ نقش معلمان در زمینه کارآفرینی 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ruskovaara and Pihkala 2015
Elena Ruskovaara, Hämäläinen, & Pihkala, 2016	<ul style="list-style-type: none"> ▪ مشارکت مدیران در آموزش‌های کارآفرینی ▪ شبکه‌سازی در بین مدیران مدارس ▪ اثربخشی نسل جوان مدیران مدارس ▪ سرمایه اجتماعی مانند منابع بیرونی و افراد با تجربه‌ی فعالیت در کسب و کار 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ نقش معلم ▪ تاثیرات ناشی از عوامل درونی (شامل تجربیات شخصی، رسالت آموزشی، تعهد عاطفی) و بیرونی (شامل مدیر، مقامات آموزش و پرورش محلی) بر فعالیت‌های نوآورانه معلمان 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oplatka 2014
Ememe et al., 2013	<ul style="list-style-type: none"> ▪ نقش مدیران در توسعه آموزش کارآفرینی در مدارس ابتدایی ▪ محیط توانمند برای پرورش کارآفرینی 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ آمادگی معلمان در تدریس کارآفرینی 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jusoh, 2012
Korhonen, Komulainen, and Rätty 2012	<ul style="list-style-type: none"> ▪ توانایی‌های دانش‌آموزان 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ نقش تسهیل‌گری معلم ▪ شیوه‌های آموزش کارآفرینی معلمان ▪ قابلیت شبکه‌سازی معلمان ▪ حمایت مدیران از معلمان 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elena Ruskovaara, Pihkala, Rytkölä, & Seikkula-

نویسندگان	مضامین و مفاهیم استخراجی	نویسندگان	مضامین و مفاهیم استخراجی
	Leino, 2011		
Seikkula-Leino 2011	<ul style="list-style-type: none"> ▪ اصلاح برنامه درسی ▪ برنامه درسی بومی ▪ مشارکت شرکای آموزش (مدیران مدارس، معلمان، والدین) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ اعتماد معلمان به مدیر مدرسه ▪ سیستم پاداش‌دهی مشوق نوآوری ▪ احساس تعلق معلمان به مدرسه 	

روش مطالعه

هدف پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی است. از منظر پارادایم، عملگرا است که با رویکرد آمیخته -اکتشافی (کیفی-کمی) صورت گرفته است و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی، از نوع پیمایشی است. در بخش کیفی (مرور نظام مند و دلفی فازی)، به شناسایی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدارس کارآفرین در دوره ابتدایی و در بخش کمی، با استفاده از استراتژی پیمایشی، روابط علی (اثرگذاری و اثرپذیری) عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در مدارس ابتدایی از طریق روش دیمتل با استفاده از نرم‌افزار Excel2019, Matlab2017b مورد بررسی قرار گرفته است.

بخش دلفی فازی

در فاز دوم بخش کیفی از روش دلفی فازی استفاده شده است. از آنجا که این روش به گردآوری دانش گروهی خبرگان آموزش کارآفرینی، می‌پردازد این خبرگان باید دارای یک الی دو معیار زیر بودند: عضو هیات علمی بودن، دارا بودن حداقل ۵ سال سابقه در زمینه آموزش کارآفرینی، انتشار مقالات در نشریات معتبر داخلی و خارجی در حوزه آموزش کارآفرینی در سطح ابتدایی، سابقه شرکت در سمینارها، گردهمایی‌ها یا سایر مجامع تخصصی در زمینه آموزش کارآفرینی در سطح ابتدایی. از میان خبرگان این حوزه ۲۰ نفر به صورت هدفمند و به صورت نمونه دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند.

جامعه آماری، نمونه آماری و روش نمونه گیری

بخش کیفی (مرور نظام مند)

جامعه آماری در این بخش، شامل کلیه آثار و نوشتارهای مربوط به مبانی و ابعاد ایجاد مدارس کارآفرین در دوره ابتدایی شامل ۲۵ اثر بر مبنای معیارهای معتبر از بین ۲۵۰ اثر انتخاب و تحلیل شد. مطالعات در بازه ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ در پایگاه‌های علمی و تحقیقاتی معتبر به دست آمده است. نتیجه‌ی جست‌وجو، تعداد بالغ بر ۲۵۰ کلیدواژه از مقاله‌های انگلیسی بود. با بازنگری مجدد مقالات یافت شده و نیز با در نظر گرفتن معیارهای موردنظر، مقالات نامناسب کنار گذاشته شده و مقالات مناسب انتخاب گردیدند. مقالات نامناسب طی ۳ مرحله تعیین شدند. در مرحله اول، مقالاتی که دارای عناوین نامرتب با موضوع پژوهش بودند، کنار گذاشته شدند. در مرحله‌ی بعد با تعیین مقالات با عنوان مناسب و مرتبط، اقدام به مطالعه چکیده‌ی آن‌ها شد. مقالاتی که چکیده آن‌ها مؤید عدم ارتباطشان با موضوع مورد بررسی این پژوهش بود نیز کنار گذاشته شدند. سپس اقدام به مطالعه محتوای مقالات باقی‌مانده شد و در پی آن، مقالات با محتوای مرغوب تعیین و مابقی مقالات، حذف شدند. همچنین جهت سنجش پایایی و روایی مفاهیم استخراج شده از مقایسه نظر ۶ خبره متخصص و خبره آموزش کارآفرینی در سطح مدارس استفاده شد و در نهایت بر اساس قضاوت خبرگان روایی و پایایی این بخش مورد تایید قرار گرفت.

بخش معادلات ساختاری

نمونه آماری در این بخش از میان مدیران و معلمان در سطح مدارس ابتدایی شهر تهران انتخاب شدند. در نهایت ۲۷۰ پرسشنامه در بین اعضای جامعه آماری از طریق روش نمونه‌گیری خوشه‌ای نامتناسب توزیع گردید و در نهایت ۲۵۳ پرسشنامه مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفته است.

ابزار گردآوری داده‌ها

از آنجا که در این پژوهش ابتدا از روش دلفی فازی برای تبیین نظر خبرگان درباره عوامل مدل استفاده شده و در ادامه، برای سنجش مدل روش معادلات ساختاری به کار گرفته شده است، در هر مرحله از یک پرسشنامه مجزا استفاده شده است.

پایایی و روایی

در بخش کیفی به منظور سنجش پرسشنامه حاصل مورد بررسی روش دلفی فازی با رسیدن خبرگان به همگرایی، پایا می‌گردد. از آنجایی که در این روش شاخص‌ها مستقیم از خبرگان پرسش می‌شوند بنابراین از روایی برخوردار است. در بخش کمی نیز روایی و پایایی ابزار پژوهش با استفاده از ابزارهای موجود مورد بررسی قرار گرفت. جهت سنجش روایی صوری، با استفاده از جلسات گفتگوی آزاد با افراد خبره و آگاه در زمینه مدارس کارآفرین، سوالات مطرح شده در پرسشنامه به وسیله ایشان

در پژوهش حاضر برابر با ۵۸ است که نشان می‌دهد روایی محتوای مقیاس مورد تأیید می‌باشد. همانطور که جدول زیر نشان می‌دهد، تمام متغیرهای مدل از آلفای کرونباخ برای تمامی متغیرهای تحقیق بالاتر از ۰/۷، مقدار CR یا پایایی ترکیبی برای تمام متغیرهای تحقیق بالاتر از ۰/۷ و متوسط واریانس استخراج شده یا AVE برای همه متغیرهای تحقیق بالاتر از ۰/۵ به دست آمده است، بنابراین متغیرهای مدل از پایایی و روایی همگرایی مناسبی برخوردار هستند.

بررسی و اصلاحات لازم در آن به عمل آمده و تأیید گردید. برای بررسی روایی محتوایی به شکل کمی، از دو ضریب نسبی روایی محتوا یا ضریب لاوشه (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI)، استفاده شده است. برای تعیین CVR از ۱۰ خبره خواسته شده تا به سؤالات امتیاز دهند. حداقل مقدار قابل قبول شاخص CVR برای هر سؤال با این تعداد خبره بر اساس جدول لاوشه، ۰/۷۶ می‌باشد. تمام سؤالات پرسشنامه از اعتبار محتوایی برخوردار بوده‌اند. CVI محاسبه شده برای پرسشنامه

جدول ۲، نتایج آزمون‌های پایایی و روایی

متوسط واریانس استخراج شده	پایایی ترکیبی	نسبت rho	آلفای کرونباخ	
Average Variance Extracted (AVE)	Composite Reliability	rho_A	Cronbach's Alpha	
۰/۷۵۹	۰/۹۷۴	۰/۹۷۲	۰/۹۷۱	محتوای برنامه های درسی کارآفرینانه
۰/۷۹۲	۰/۹۵۸	۰/۹۴۹	۰/۹۴۷	فرهنگ کارآفرینانه مدرسه
۰/۷۸۷	۰/۹۶۷	۰/۹۶۲	۰/۹۶۱	روش های آموزش کارآفرینی
۰/۷۸۱	۰/۹۷۳	۰/۹۶۹	۰/۹۶۹	قوانین و سیاستهای مرتبط با کارآفرینی مدارس
۰/۷۹۳	۰/۹۵۰	۰/۹۳۸	۰/۹۳۵	شبکه سازی و مشارکت بین ذینفعان داخلی و بیرونی
۰/۸۲۵	۰/۹۵۹	۰/۹۴۸	۰/۹۴۷	ساختار سازمانی
۰/۸۲۴	۰/۹۴۹	۰/۹۳۱	۰/۹۲۹	صلاحیتها و نقشهای مدیران مدارس
۰/۷۹۹	۰/۹۶۵	۰/۹۵۹	۰/۹۵۸	معلمان: صلاحیتها، ویژگیها، نقش ها

یافته‌های پژوهش تحلیل محتوای متون

جدول ۳، کدگذاری عوامل اثرگذار بر ایجاد مدارس کارآفرینی مستخرج از ادبیات تحقیق

منبع	شاخص‌ها	عوامل
Humsona & Yuliani, 2018 Oplatka 2014	تخصیص هزینه و بودجه لازم به مدارس، چشم انداز آموزش و پرورش در رابطه با مدارس کارآفرین، زیرساختهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در مدارس	سیاستهای آموزش و پرورش
Baltacı 2017	مقررات قانونی آموزش کارآفرینی در مدارس، حمایت دولت از مدارس کارآفرین	عوامل محیطی
Matlay 2009 Ruskovaara et al. 2015	مجوز بازدید از شرکتها و شرکت در سخنرانی ها، دسترسی به دانش تجربی و ضمنی خارج از دنیای مدرسه بواسطه ارتباط با ذینفعان	مشارکت ذینفعان بیرونی در آموزش کارآفرینی
Aladağ 2017, Fayolle and Gailly, 2008 Matlay 2009, Jusoh 2012 Ruskovaara et al. 2010, Oplatka 2014 Ruskovaara et al. 2011	بحث و گفتگو در کلاس، شرکت دانش‌آموزان در پروژه های مدرسه، سازماندهی تورهایی مطالعاتی به شرکت ها، نوشتن داستان، بحث، خاطرات روزمره، دیدارهای مدرسه در طول فرآیند آموزش کارآفرینی، شیوه‌های کار گروهی، یادگیری فعال، یادگیری تجربی، کار با همسالان، یادگیری مشارکتی	روش‌های آموزش کارآفرینی
Wang, Gurr and Drysdale 2016	ساختار غیر رسمی و غیرمتمرکز (ساختار سازمانی بوروکراتیک)، استقلال مالی مدارس، مشارکت معلمان، دانش آموزان، والدین در برنامه های آموزشی، کلاس های درسی منعطف، تغییرات در مدیریت مدرسه، خصوصی و دولتی بودن مدرسه، قوانین حامی	ساختار سازمانی
Ruskovaara et al, 2015	رویکرد کارآفرینانه در برنامه درسی، شایستگی دیجیتال در برنامه درسی، مفاهیم فناوری اطلاعات و ارتباطات، مدیریت منابع و امور مالی، بازاریابی و مهارت فروش، خلق و کشف ایده ها، برنامه ریزی کسب و کار، ریسک پذیری و مدیریت ریسک	محتوای آموزشی

منبع	شاخص‌ها	عوامل
Addi-Raccah, Amar, and Ashwal 2018 Cárcamo-Solís et al. 2017 Heilbrunn, 2010 Humsona and Yuliani 2018	تعامل والدین با کادر مدرسه در رابطه با فعالیتهای دانش‌آموزان، مشارکت والدین در برنامه‌های آموزشی کارآفرینانه مدرسه	روابط والدین با مدارس
European Commission, 2012 Bourgeois 2011 Oplatka 2014 Ruskovaara et al, 2015 Wilson 2009 Ruskovaara et al. 2015	ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه معلمان، پیش زمینه کارآفرینانه معلمان، سن معلمان، اشتیاق به آموزش کارآفرینی و یادگیری از تجربیات آموزشی خود، توانایی معلمان در درک ماهیت اهداف برنامه درسی مبتنی بر کارآفرینی، احساس تعلق معلمان به مدرسه (در حین اجرای برنامه آموزش کارآفرینی)، اعتماد معلمان به مدیر مدرسه، شبکه‌های آموزش، معلمان و آموزش کارآفرینی (قابلیت شبکه‌سازی معلمان)، تعاملات بین معلمان و قوت شبکه سازی در بین آنها، شرکت معلمان در آموزش‌های تکمیلی کارآفرینانه، دانش لازم در رابطه با تعلیم و تربیت کودکان، مشارکت معلمان در تصمیم‌گیری در مورد آموزش کارآفرینی در مدرسه	معلمان کارآفرین
Inandi and Giliç 2016 Addi-Raccah, Amar, and Ashwal, 2018	ارجحیت به یادگیری تجربی در بین دانش‌آموزان مدرسه، استقبال از ایده‌های نو در کلاسهای درس، دسترسی به اطلاعات در بین معلمان مدرسه، مشارکت در انجام امور مدرسه، سیستم پاداش دهی برانگیزاننده خلاقیت و نوآوری، استقبال از تغییر، حمایت مداوم و بی قید و شرط از برنامه‌های آموزش کارآفرینی، سرمایه‌گذاری مداوم در توسعه منابع انسانی، ارائه پاداش و احترام به نگرش کارکنان، استقلال در تصمیم‌گیری در تمامی سطوح مدیریت مدرسه کارآفرین، ارتباطات باز و کار تیمی در مدرسه، تعهد به کار و احساس تعلق در بین اعضای مدرسه (مدیر، معلمان، کادر مدرسه و دانش‌آموزان)	فرهنگ کارآفرینانه مدرسه
Wang, Gurr and Drysdale 2016	شیوه‌های رهبری مدیران، استفاده از تجربیات مدیران پیشین، اشتیاق در معرفی کارآفرینی در مدرسه، دارا بودن مهارتهای توسعه دهنده، توانایی شبکه‌سازی مدیران، تعامل مدیران با ذینفعان داخلی و خارجی، برگزاری برنامه‌های توسعه حرفه‌ای توسط مدیران، خصوصیات، باورها و ارزشهای شخصی مدیران (درک و بینش مدیران به نسبت مسیر کارآفرینی)، حمایت مدیران از معلمان	مدیران مدارس
Ruskovaara et al, 2015	استفاده از رویکرد مبتنی بر پروژه در برنامه درسی، استفاده از مطالعات موردی واقعی در تدریس، یکپارچه‌سازی کارآفرینی در تمامی موضوعات درسی مدرسه، داشتن رویکردی میان‌رشته‌ای در برنامه درسی، مدیریت فرایندهای گروهی و تعامل درون گروهی در روش تدریس	برنامه درسی کارآفرینانه
Humsona and Yuliani 2018 Iskandar, Allolinggi, and Hamdani 2017	مسئولیت‌پذیری، استقلال، سخت‌کوشی، رهبری، کنج‌کاو بودن، اعتماد به نفس و احساس ابتکار، اشتیاق کارآفرینانه، خودکارآمدی کارآفرینانه، هویت کارآفرینانه، پیشگامی، تحمل ابهام، خلاقیت، برنامه‌ریزی، سواد مالی، مدیریت منابع، مدیریت ریسک، کار تیمی، نحوه ارزیابی فرصتها، استفاده مناسب از زمان و انرژی، جستجوی اطلاعات، کار کردن اثربخش با دیگران، ارتباط و تأثیرگذاری، انعطاف‌پذیری نسبت به تغییر، مقابله با استرس و تنش	ارزشهای کارآفرینانه

تعامل میان اعضای گروه و تبادل نگرش‌ها و ایده‌ها نسبت به عوامل ایجاد مدارس کارآفرینی تصمیم‌گیری شود. پس از تشکیل دور اول تحلیل دلفی فازی، نظرات خبرگان تجمیع و اصلاحات مورد نظر ایشان انجام گرفت. ۱۱۱ شاخص مستخرج از ادبیات موضوع در این مرحله با نظر خبرگان حذف، تجمیع و اصلاح شدند و شاخص‌های مورد نظر خبرگان که در ادبیات وجود نداشت به این لیست اضافه شدند. در نهایت از میان ۱۱۱

بعد از بررسی و تحلیل محتوای متون شامل مقالات مرتبط با مدارس کارآفرینی در دوره ابتدایی، برای مدل ایجاد مدارس کارآفرینی ۱۱۱ شاخص در قالب ۱۲ عامل استخراج گردید.

دلفی فازی

جهت بررسی عوامل و شاخص‌های مستخرج از ادبیات در ابتدا گروهی متشکل از ۲۰ خبره برای بررسی تشکیل شد تا با

اختیار آنها قرار گرفت. بر اساس نظرات خبرگان در دور دوم دلفی فازی از مجموع ۶۴ شاخص، شش شاخص دارای میانگین وزنی کمتر از سه بودند، بنابراین حذف شدند و ۵۸ شاخص مورد تایید خبرگان قرار گرفت. در جدول زیر، عوامل و شاخص‌های نهایی حاصل از دلفی فازی آورده شده است:

شاخص ۶۶ مولفه حذف یا در سایر شاخص‌ها تجمیع و ۱۹ شاخص نیز با نظر خبرگان به مجموع شاخص‌ها اضافه و در مجموع به ۶۴ شاخص تبدیل شد. در ادامه، از خبرگان خواسته شد تا در دور دوم شرکت کنند. در دور دوم، ۶۴ عامل تجمیع شده در مرحله قبل به صورت پرسشنامه‌ای با طیف لیکرت در

جدول ۴، نتیجه نهایی دلفی فازی در دور دوم

ردیف	عامل	شاخص	میانگین وزنی	میانگین نرمال	وضعیت
۱	قوانین و سیاستهای مرتبط با کارآفرینی مدارس	وجود استراتژی روشن در زمینه کارآفرینی مدارس در اسناد بالادستی آموزش و پرورش	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش
۲		سیاست‌های تشویق شراکت مدرسه با ذینفعان بیرونی (شرکتها، انجمن‌ها و سازمانهای غیردولتی)	۳/۱۲	۰/۰۱۵	پذیرش
۳		استقلال مالی مدارس و ظرفیت سازی در این زمینه	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش
۴		وجود قوانین تسهیل کننده کارآفرین شدن مدارس	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش
۵		تدوین برنامه درسی کارآفرینی در سطح ملی	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش
۶		اختصاص بودجه کافی به فعالیتهای کارآفرینانه در مدارس	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش
۷		تامین زیرساختها و امکانات مدارس توسط دولت	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش
۸		تربیت معلمان و مدیران کارآفرین و توسعه حرفه‌ای مستمر آنها در زمینه کارآفرینی	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش
۹		مشوق‌های مالی مالیاتی و بیمه‌ای برای ارائه دهندگان ایده های نو	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش
۱۰		وجود چارچوب مقرراتی تواناساز برای مشارکت سرمایه گذاران در فعالیتهای کارآفرینانه مدارس	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش
۱۱	شبکه سازی و مشارکت بین ذینفعان داخلی و بیرونی	ارتباط با شرکتها برای کارورزی دانش آموزان	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش
۱۲		دعوت از کارآفرینان برای سخنرانی برای دانش آموزان و به اشتراک گذاشتن تجربیات با آنها	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش
۱۳		تعاملات بین معلمان و قوت شبکه‌سازی در بین آنها	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش
۱۴		مشارکت والدین در برنامه‌های کارآفرینانه مدرسه	۳/۲	۰/۰۱۵	پذیرش
۱۵		دعوت از سرمایه گذاران برای سرمایه گذاری در فعالیتهای کارآفرینانه مدارس	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش
۱۶	ارتباط با کارآفرینان، نمایندگان صنعت و کسب و کار برای مشاوره به دانش آموزان و انتقال تجارب	۳/۵۲	۰/۰۱۷	پذیرش	
۱۷	روش‌های آموزش کارآفرینی	روش‌های تدریس فعال مانند بحث و گفتگو، حل مسئله، نوشتن داستان، بحث، خاطرات روزمره	۳/۲	۰/۰۱۵	پذیرش
۱۸		روش‌های یادگیری خدمت محور و پروژه محور	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش
۱۹		برگزاری تورهای مطالعاتی میدانی (به شرکتها، طبیعت، و به طور کلی محیط واقعی)	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش
۲۰		استفاده از بازی‌ها و شبیه سازها در آموزش	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش
۲۱		روش مربیگری (Coaching)	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش
۲۲		اجرای بحث‌های غیررسمی بین کارآفرینان موفق بیرونی و دانش آموزان و معلمان	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش
۲۳		کارورزی یا تجربه عملی در بنگاه‌های کوچک و متوسط	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش
۲۴		یادگیری مشارکتی و همکارانه	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش

ردیف	عامل	شاخص	میانگین وزنی	میانگین نرمال	وضعیت	
۲۵	ساختار سازمانی	تمرکز زدایی ساختاری در مدارس و حرکت به سمت ساختارهای شبکه ای (تاکید بر ارتباطات غیررسمی)	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش	
۲۶		ساختار سازمانی منعطف	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش	
۲۷		ارتباطات باز و کار تیمی در مدرسه	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش	
۲۸		واحد ارتباط با صنعت و جامعه	۳/۰۴	۰/۰۱۵	پذیرش	
۲۹	محتوای برنامه های درسی کارآفرینانه	بازنگری در دروس متناسب با نیازهای واقعی بازار کار	۳/۲	۰/۰۱۵	پذیرش	
۳۰		آموزش شناسایی، درک، ارزیابی و استفاده از فرصتها و خلق ایده	۳/۵۲	۰/۰۱۷	پذیرش	
۳۱		یکپارچگی مفاهیم کارآفرینی در برنامه درسی دانش آموزان	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش	
۳۲		آموزش مهارت های مدیریت کسب و کار مانند برنامه ریزی، تصمیم گیری، بازاریابی، مدیریت منابع و امور مالی و حسابداری	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش	
۳۳		آموزش مهارت های فنی شامل ارتباطات کتبی و شفاهی، مدیریت فنی و مهارت های سازماندهی	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش	
۳۴		استفاده از مطالعات موردی واقعی در تدریس	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش	
۳۵		آموزش ویژگی های کارآفرینانه (استقلال، مسئولیت پذیری، رهبری، تحمل ابهام، اعتماد به نفس و قدرت ابتکار و خلاقیت، کنجکاوی، سخت کوشی و پشتکار،	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش	
۳۶		آموزش مهارت های همکاری و کار تیمی	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش	
۳۷		ترکیب رویکرد نظری، عملی و تجربی در آموزش	۳/۲	۰/۰۱۵	پذیرش	
۳۸		آشنا کردن دانش آموزان با نقش کارآفرینان در جامعه و گزینه های شغلی کارآفرینانه	۳/۵۲	۰/۰۱۷	پذیرش	
۳۹		تاکید بر روحیه پرسشگری در محتوای برنامه درسی	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش	
۴۰		محتوای برنامه درسی بومی شده و متناسب با نیازهای منطقه	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش	
۴۱		داشتن ویژگی های شخصیتی کارآفرینانه (ریسک پذیری، تحمل ابهام، جستجوی فرصتها)	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش	
۴۲		داشتن تجربه و سوابق کارآفرینی معلمان	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش	
۴۳		معلمان: صلاحیتها، ویژگیها، نقش ها	اشتیاق به آموزش کارآفرینی و یادگیری از تجربیات آموزشی خود و دیگران	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش
۴۴			توانایی درک ماهیت اهداف برنامه درسی مبتنی بر کارآفرینی	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش
۴۵	تعهد معلمان به اجرای برنامه آموزش کارآفرینی در کلاس درس		۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش	
۴۶	استفاده از شیوه های متفاوت ارزشیابی متناسب با فعالیت های خلاق و نو		۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش	
۴۷	مهارت شناسایی و تحریک استعدادها و مهارت های کارآفرینانه	۳/۲	۰/۰۱۵	پذیرش		
۴۸	فرهنگ کارآفرینانه مدرسه	استقبال از ایده های نو در مدرسه و کلاسهای درس	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش	
۴۹		بها دادن به آزادی عمل و دادن فرصت رهبری به همه	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش	
۵۰		جریان آزاد و روان اطلاعات برای دستیابی به اندیشه های سودمند	۳/۰۴	۰/۰۱۵	پذیرش	
۵۱		سیستم پاداش دهی برانگیزاننده خلاقیت و نوآوری	۳/۲	۰/۰۱۵	پذیرش	
۵۲		تشویق افراد به اشتراک گذاری دانش و تجربه خود	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش	
۵۳		استقبال از تغییر	۳/۴۴	۰/۰۱۷	پذیرش	
۵۴		باور به کارآمدی و ضرورت گنجاندن کارآفرینی در مدرسه	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش	
۵۵		حمایت از فعالیت های کارآفرینانه معلمان و دانش آموزان و همدلی با آنان	۳/۲	۰/۰۱۵	پذیرش	
۵۶	صلاحیت ها و نقشهای مدیران مدارس	اشتیاق به استفاده از تجربیات دیگران	۳/۱۲	۰/۰۱۵	پذیرش	
۵۷		تلاش مستمر برای توسعه حرفه ای خود و اعضای مدرسه در ارتباط با کارآفرینی	۳/۳۶	۰/۰۱۶	پذیرش	
۵۸		توانایی شبکه سازی و تعامل با ذینفعان داخلی و خارجی	۳/۲۸	۰/۰۱۶	پذیرش	

بخش کمی

در بخش کمی داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم-افزارهای SPSS، Smart PLS تجزیه و تحلیل شده است که در ابتدا آمار توصیفی و سپس به استنباط داده‌ها پرداخته شده است.

الف) تحلیل جمعیت شناختی

از مجموع پاسخگویان، ۵۶/۵ درصد از پاسخگویان نمونه مرد و ۴۳/۵ درصد از ایشان زن بوده اند. به لحاظ گروه سنی، ۲۹/۲ درصد از پاسخگویان کمتر از ۳۴ سال، ۵۴/۲ درصد از آنها بین ۳۵ تا ۴۴ سال و ۱۶/۶ درصد از پاسخگویان بین ۴۵ تا ۵۵ سال

بوده اند. از نظر تحصیلات، ۳۰/۴ درصد از پاسخگویان دارای مدرک کارشناسی، ۴۴/۳ درصد از پاسخگویان دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۲۵/۳ درصد از پاسخگویان دارای مدرک دکتری بوده اند. از نظر سابقه کاری، ۳۳/۲ درصد دارای سابقه کمتر از ۱۲ سال، ۴۶/۲ درصد دارای سابقه بین ۱۲ تا ۲۴ سال و ۲۰/۶ درصد از پاسخگویان سابقه ای بیشتر از ۲۴ سال داشته اند.

ب) شاخص‌های توصیفی

در این بخش شاخص‌های توصیفی برای متغیرهای مدل ارائه می‌گردد.

جدول ۵، آمار توصیفی ابعاد ایجاد مدرسه کارآفرینی

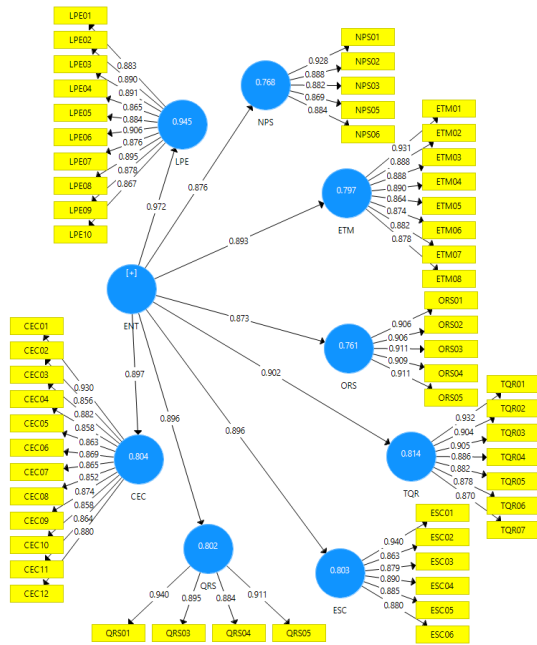
کشیدگی	چولگی		انحراف معیار	میانگین	تعداد	اختصار	مولفه‌ها		
	خطای آماره	خطای استاندارد							
۰/۳۰۵	۰/۱۷۶	۰/۱۵۳	۰/۲۲۸	۰/۲۸۰۵۵	۳/۹۹۵۳	۲۵۳	LPE	قوانین و سیاستهای مرتبط با کارآفرینی مدارس	وضعیت مطلوب
۰/۳۰۵	-۱/۲۳۷	۰/۱۵۳	-۰/۳۵۳	۰/۶۴۹۴۶	۳/۵۲۹۸	۲۵۳	NPS	شبکه سازی و مشارکت بین ذینفعان داخلی و بیرونی	
۰/۳۰۵	-۱/۳۲۳	۰/۱۵۳	-۰/۴۸۶	۰/۷۲۷۴۴	۳/۵۴۷۴	۲۵۳	ETM	روش‌های آموزش کارآفرینی	
۰/۳۰۵	-۰/۵۷۹	۰/۱۵۳	۰/۰۸۸	۰/۲۲۵۰۷	۴/۴۹۵۷	۲۵۳	ORS	ساختار سازمانی	
۰/۳۰۵	-۱/۴۶۲	۰/۱۵۳	-۰/۵۱۱	۰/۷۶۳۰۹	۳/۵۴۱۸	۲۵۳	CEC	محتوای برنامه های درسی کارآفرینانه	
۰/۳۰۵	-۱/۲۴۸	۰/۱۵۳	-۰/۵۰۰	۰/۷۶۱۲۶	۳/۶۳۷۲	۲۵۳	TQR	معلمان: صلاحیتها، ویژگیها، نقش ها	
۰/۳۰۵	-۱/۲۹۲	۰/۱۵۳	-۰/۳۸۵	۰/۷۶۱۰۱	۳/۶۰۷۴	۲۵۳	ESC	فرهنگ کارآفرینانه مدرسه	
۰/۳۰۵	۰/۱۵۸	۰/۱۵۳	۱/۰۷۹	۰/۸۷۷۱۳	۲/۳۹۶۰	۲۵۳	QRS	صلاحیت‌ها و نقشهای مدیران مدارس	
۰/۳۰۵	-۱/۰۴۴	۰/۱۵۳	۰/۷۳۰	۱/۰۵۱۹۲	۲/۳۵۴۲	۲۵۳	LPE	قوانین و سیاستهای مرتبط با کارآفرینی مدارس	
۰/۳۰۵	۰/۳۶۹	۰/۱۵۳	۱/۱۴۲	۰/۸۰۱۸۰	۲/۲۹۵۷	۲۵۳	NPS	شبکه سازی و مشارکت بین ذینفعان داخلی و بیرونی	
۰/۳۰۵	۰/۰۳۳	۰/۱۵۳	۱/۲۰۵	۱/۰۱۸۷۵	۲/۱۴۴۹	۲۵۳	ETM	روش‌های آموزش کارآفرینی	
۰/۳۰۵	-۱/۵۴۹	۰/۱۵۳	۰/۴۹۲	۰/۹۶۸۲۸	۳/۲۴۰۳	۲۵۳	ORS	ساختار سازمانی	
۰/۳۰۵	۰/۲۴۷	۰/۱۵۳	۱/۲۵۲	0.94143	۲/۱۲۳۲	۲۵۳	CEC	محتوای برنامه های درسی کارآفرینانه	
۰/۳۰۵	-۰/۲۴۲	۰/۱۵۳	۱/۱۵۰	۱/۰۶۶۶۷	۲/۱۸۸۵	۲۵۳	TQR	معلمان: صلاحیتها، ویژگیها، نقش ها	
۰/۳۰۵	-۰/۰۸۸	۰/۱۵۳	۱/۱۵۹	۱/۰۱۳۶۸	۲/۱۳۳۰	۲۵۳	ESC	فرهنگ کارآفرینانه مدرسه	
۰/۳۰۵	۳/۶۹۳	۰/۱۵۳	۱/۸۳۴	۰/۶۸۳۶۵	۱/۸۴۸۸	۲۵۳	QRS	صلاحیت‌ها و نقشهای مدیران مدارس	

ج) تحلیل استنباطی

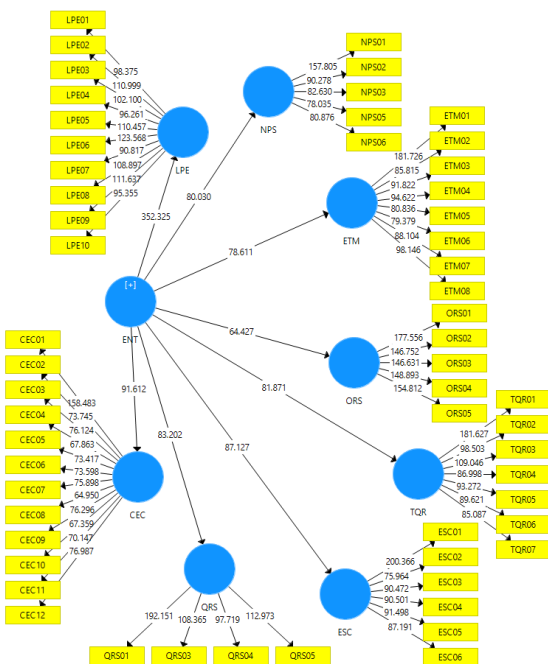
در این بخش جهت ارزیابی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین به بررسی مدل اندازه‌گیری انعکاسی مدل پرداخته می‌شود. مدل اندازه‌گیری روابط میان متغیرهای مکنون و مشاهده پذیرهای (گویه‌های) متناظرشان را نشان می‌دهد. مدل اندازه‌گیری انعکاسی در صورتی مدلی همگن محسوب می‌شود که قدرمطلق بارعاملی هر یک از متغیرهای مشاهده‌پذیر متناظر

با توجه به این که آماره چولگی و کشیدگی برای متغیرها در بازه بین ۱ و -۱ قرار دارند، از این رو چولگی و کشیدگی برای این متغیرها در بازه قابل قبول قرار داشته و می توان توزیع نرمال برای این متغیرها در نظر گرفت.

با متغیر پنهان آن مدل دارای میزان ۰/۷ باشد. ارزیابی مدل اندازه‌گیری از طریق اندازه‌گیری بارهای عاملی، آزمون‌های پایایی، آزمون روایی همگرا و واگر انجام شده است. همانطور که در نمودار زیر مشاهده می‌شود بارهای عاملی دو گویه اشتیاق به استفاده از تجربیات دیگران مرتبط با عامل صلاحیت‌ها و گویه مشارکت والدین در برنامه‌های کارآفرینانه مدرسه مرتبط با عامل شبکه‌سازی کمتر از ۰/۷ می‌باشند و باقی بارهای عاملی بیشتر از ۰/۷ هستند، بنابراین در مدل اندازه‌گیری ایجاد مدرسه کارآفرینی نیاز به حذف و اصلاح این دو گویه وجود دارد. پس از حذف این دو گویه و اصلاح مدل، برازش دوباره انجام شد، نتایج برازش مدل اصلاح شده در ادامه گزارش شده است.

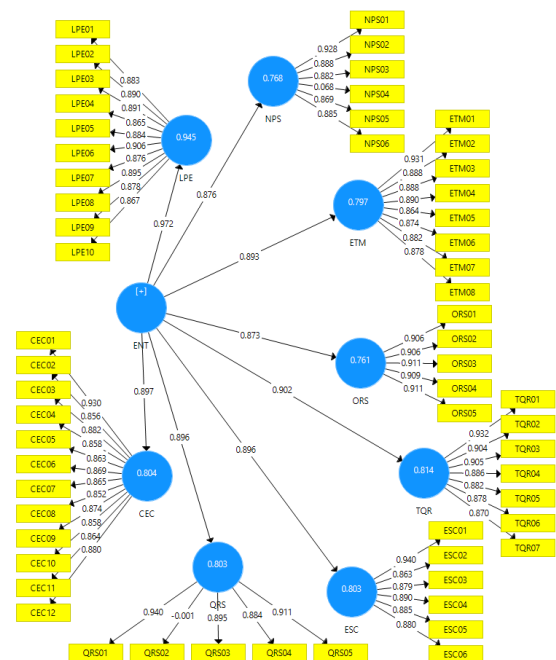
نمودار ۲، مدل اندازه‌گیری اصلاح شده ایجاد مدرسه کارآفرینی در حالت تخمین ضرایب استاندارد

نمودار ۳، مدل اندازه‌گیری ایجاد مدرسه کارآفرینی در حالت معناداری ضرایب

بحث و نتیجه گیری

در مطالعه حاضر به مدلسازی عوامل اثرگذار بر ایجاد مدرسه کارآفرین در دوره ابتدایی پرداخته شد. در همین رابطه ابعاد هشت‌گانه مدل مدرسه کارآفرین در مدارس ابتدایی شناسایی

نمودار ۱، مدل اندازه‌گیری اولیه ایجاد مدرسه کارآفرینی در حالت تخمین ضرایب استاندارد

همانطور که مشاهده می‌شود تمامی بارهای عاملی در مدل اصلاح شده مرتبط با ایجاد مدرسه کارآفرینی بیشتر از ۰/۷ می‌باشند، بنابراین مدل اندازه‌گیری ایجاد مدرسه کارآفرینی همگن می‌باشد.

با توجه به نتایج حاصل از مقادیر بارعاملی و همچنین ضرایب معنی‌داری، مقادیر T-Value برای ضرایب بارهای عاملی تمامی متغیرهای مدل از مقدار بحرانی جدول بالاتر بوده و سطح معنی‌داری آن کمتر از ۰/۰۵ گردیده است. بنابراین، تمامی ضرایب بارهای عاملی از معنی‌داری لازم برخوردار بودند و همچنین مقادیر بارهای عاملی مربوط به هر یک از متغیرها نیز از ۰/۷ بیشتر بود. بنابراین نیاز به اصلاح مدل وجود ندارد.

خودکارآمدی دانش آموزان نسبت به توانایی‌های خود می‌شود. نقش والدین نیز در موفقیت آموزش‌های کارآفرینانه مدارس به دانش‌آموزان در سنین پایین توسط Cárcamo-Solís و همکاران (۲۰۱۷) مورد تاکید قرار گرفته است.

مطالعه سبزه (۱۳۹۴)، نشان داد که روش‌های آموزش کارآفرینی در سه بعد دانش، نگرش و مهارت بایستی منطبق با توانایی‌ها و علایق آنها باشد. در رابطه با بعد ساختار سازمانی، در ادبیات به وجود ساختارهای آموزشی سنتی و سخت در مدارس پرداخته شده است (Lackéus, et al, 2015). پیرامون بعد محتوای برنامه‌های درسی کارآفرینانه، می‌توان گفت محتوای آموزشی یکی از مهم‌ترین ابعاد مدل‌های آموزش کارآفرینی در ادبیات شناخته شده است (Hytti, O'Gorman, 2004) مطالعات موجود نشان داده اند که محتوای اثربخش شامل دانش، مهارتها و شایستگی‌های کارآفرینانه به افزایش فعالیت‌های کارآفرینانه یاری می‌رسانند (Falk-Lundqvist, ۲۰۱۱). طغریایی و همکاران (۱۳۹۸)، در مطالعه خود به لزوم محتوای آموزشی خلاقانه و نوآورانه در آموزش کارآفرینی به دانش‌آموزان اشاره نمودند. در این خصوص از نظر آنها محتوا بایستی جنبه عملی و کاربردی بیشتر به پرورش قوه خلاقانه دانش‌آموزان بیانجامد و تدوین شود. بر اساس مطالعه عزیز و مختاری (۱۳۹۶)، برنامه درسی آموزش کارآفرینی در دوره ابتدایی بر طبق نظر دراکه و برنز در رابطه با گام‌های طراحی برنامه درسی تلفیقی بایستی پلی بین دانش، مهارت و نگرش را ایجاد نماید. نویسندگان در این مطالعه مطرح نمودند که کارآفرینی باید در نظام آموزشی کشورها وارد شود و ویژگی‌هایی مربوط به کارآفرینان از سنین پایین در دانش‌آموزان ایجاد و تقویت شوند.

پیرامون بعد معلمان، ادبیات موجود به معلمان به عنوان عامل اصلی در زمینه پرورش خصیصه‌های کارآفرینانه در دانش‌آموزان اشاره نموده است (زنگنه، ۱۳۹۹). در این زمینه مطالعات نشان می‌دهد که جهت رسیدن به اهداف آموزش کارآفرینی در مدارس، وجود معلمانی که بتوانند در کلاس درس روش کارآفرینانه را در آموزش خود پیاده سازی نمایند، بسیار مهم است (روشن و همکاران، ۱۳۹۴). Jusoh (۲۰۱۲)، نیز مطرح نمود که آمادگی معلمان در تدریس و یادگیری در تولید و ایجاد روش‌های مؤثر تدریس و یادگیری در جهت رشد و پرورش ارزش‌های کارآفرینانه در بین دانش‌آموزان دبستانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در نهایت در رابطه با بعد فرهنگ کارآفرینانه مدرسه، ادبیات موجود به فرهنگ مدرسه به عنوان مهم‌ترین عامل در اثربخشی مدرسه اشاره نموده است (Chikoko and Rampai 2011; Crusier 2012; Ayub

شدند. پیرامون بعد قوانین و سیاست‌های مرتبط با کارآفرینی مدارس، آنچه در ادبیات موجود مورد اشاره قرار گرفته است این بود که به دلیل قانون و سیاست‌های موجود که از کارآفرینی در مدارس حمایت نمی‌کنند، آمادگی لازم برای حرکت بسوی کارآفرینانه شدن در مدارس وجود ندارند (Selvaraja and Pihié 2016). بر اساس غزالی و همکاران (۲۰۱۹)، قانون و سیاست در مدارس می‌تواند فرصت‌های توسعه مدرسه را برای مدیران فراهم آورد، لذا بنظر می‌رسد بازتعریف و اصلاح قوانین و سیاست‌های مربوط به کارآفرینی در مدارس ابتدایی اقدامی اصولی در راستای کاهش فاصله تا رسیدن به مدارس کارآفرین در مقطع ابتدایی باشیم. همچنین در این رابطه در ادبیات به لزوم مشارکت ذینفعان بیرونی در آموزش کارآفرینی در مدرسه اشاره شده است. اقداماتی همچون بازدید از شرکت و شرکت در سخنرانی‌ها، مشروعیت آموزش کارآفرینی بواسطه حضور ذینفعان بیرونی، اعتماد بیشتر به آموزش، دسترسی به دانش تجربی و ضمنی خارج از دنیای مدرسه بواسطه ارتباط با ذینفعان از نتایج سیاست‌های تشویق شراکت مدرسه با ذینفعان بیرونی هستند (Ruskovaara, 2015; Matlay, 2009). همچنین تأمین زیرساختها و امکانات مدارس توسط دولت نیز از مولفه‌های با اهمیت در ادبیات در رابطه با مدارس کارآفرین مورد اشاره قرار گرفته است. Humsona, Yuliani (۲۰۱۸)، نیز در مطالعه خود به تأمین زیرساخت‌های مدرسه متناسب با نیاز دانش‌آموزان اشاره نمودند. بر اساس مطالعه Cárcamo-Solís و همکاران (۲۰۱۷)، شبکه بازیگران درگیر فرایند کارآفرینی در مدارس ابتدایی می‌توانند با برقرارر امکان گفت و گو در بستر شبکه‌های مختلف زمینه لازم جهت سرمایه‌گذاری در اقدامات کارآفرینانه را فراهم نمایند. مفهوم شبکه سازی و اهمیت ملاقات بین ذینفعان درونی و بیرونی مطابق با مطالعه Wilson (۲۰۰۹) است. بدین معنی که فرصت‌های گسترده برای شبکه سازی به همراه محتواهای یادگیری تأثیر عمده ای بر اجرای آموزش کارآفرینی در مدارس ابتدایی دارد. Ruskovaara و همکاران (۲۰۱۵)، به مواردی همچون بازدید از شرکت‌ها و شرکت در سخنرانی‌ها جهت توسعه ارتباطات و شبکه‌ها در مدارس اشاره نمودند. مطالعه همسو با تعاملات بین معلمان و قوت شبکه‌سازی در بین آنها، مربوط به Ruskovaara است که به شبکه‌های آموزشی معلمان در راستای رشد تعاملات بین آنها اشاره نمودند. در رابطه با مشارکت والدین در برنامه‌های کارآفرینانه مدرسه که به لزوم مراجعه سه یا دو بار در هفته به مدرسه اشاره نمودند تا درمورد پیشرفت کودکان خود با مشاوران صحبت کنند. از نظر آنها مشارکت والدین باعث افزایش

3. Entrepreneurship education آموزش کارآفرینی
 4. Nigerian Education Research and Development Council [NERDC] مجمع توسعه و مطالعات آموزش نیجریه
 5. Kentucky Council شورای کنتاکی

فهرست منابع

- Addi-Raccah A, Amar J, Ashwal Y. Schools' influence on their environment: The parents' perspective. *Educational Management Administration & Leadership*, 2018; 46(5): 782-799.
- Adegun OA. Entrepreneurship education and youth empowerment in contemporary Nigeria. *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*, 2013; 4(5): 746-751.
- Aladag S. The Views of Class Teachers on Acquisition of Entrepreneurship Ability. *Journal of Education and Training Studies*, 2017; 5(8): 51-61.
- Axelsson K, Hägglund S, Sandberg A. Entrepreneurial learning in education: Preschool as a take-off for the entrepreneurial self. *Journal of education and training*, 2015; 2(2): 40-58.
- Ayub D, Othman N. Entrepreneurship management practices in creating effective schools. *Asian Social Science*, 2013; 9(12): 69
- Azizi M, Mokhtari N. Entrepreneurship education for knowing, doing and being in primary school with integrated approach. *Journal of Entrepreneurship Development*, 2018; 10(4): 635-654. [Persian]
- Bahmani N, Arasti Z, Hosseini SR. Comparative study of entrepreneurship education in elementary school in selected countries and presenting a model for Iran. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 2020; 7(28): 630-645. [Persian]
- Baltaci A. Relations between Prejudice, Cultural Intelligence and Level of Entrepreneurship: A Study of School Principals. *International Electronic Journal*

(and Othman 2013). براساس مطالعات پیشین در رابطه با رهبری مدرسه، رهبری کارآفرینانه یکی از سبک‌های جدید رهبری در مدیریت مدرسه است که بایستی در فرهنگ مدرسه نهادینه شود (Neto, et al, 2017; Feit 2016; Yemini,) (Addi-Raccah, and Katarivas 2015). مطالعه Inandi و Giliç (۲۰۱۶)، نیز به توسعه فرهنگ مدرسه اشاره داشتند. در مطالعه غزالی و همکاران (۲۰۱۹)، نیز به اجرای فرهنگ مدرسه کارآفرین اشاره شد و توسعه یک فرهنگ حامی نوآوری را در مدارس مورد تاکید قرار دادند. همچنین، پیرامون بعد صلاحیت‌ها و نقش‌های مدیران، در ادبیات مطرح شده است که مدیران عوامل تغییر برای فرایند تجدید ساختار مدرسه به سوی کارآفرین بودن هستند. مدیر مدرسه‌ای با ساختار کارآفرینانه منابع مالی، فرهنگ، زبان و فناوری لازم و همچنین آموزش های واقعی را در مدرسه فراهم می آورد (Van Jaarsveld, et al, 2016). امامه و همکاران (۲۰۱۳)، نیز در مطالعه خود به نقش مدیران در توسعه آموزش کارآفرینی در مدارس ابتدایی اشاره نمودند. آنها معتقدند شکل‌گیری مدرسه کارآفرین تنها در صورتی امکان پذیر خواهد بود که مدیران اشتیاق داشته باشند و کارآفرینی را با اشتیاق به آنها معرفی نمایند و محیطی توانمند برای پیشرفت کارآفرینی را فراهم آورند. Ruskovaara و همکاران (۲۰۱۶)، نیز به اهمیت مشارکت مدیران در آموزش کارآفرینی و نقش مدیران در شبکه سازی بین ذینفعان مختلف اشاره نمودند.

موازین اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

واژه نامه

1. life-long learning یادگیری مادام العمر
2. Patino School of Entrepreneurship in Fresno پاتینو فرسنو، کالیفرنیا

- Ememe ON, Ezeh SC, Ekemezie CA. The role of head-teacher in the development of entrepreneurship education in primary schools. *Academic Research International*, 2013; 4(1): 242.
- European Commission. 'Best procedure project: Mini companies in Secondary Education', Final Report of the Expert group. 2005; 30: 2011.
- Fahira F, Raharja S. Curriculum Management-Based Entrepreneurship in Elementary School Unggulan Aisyiah Bantul of Yogyakarta. In 3rd International Conference on Learning Innovation and Quality Education (ICLIQE 2019). Atlantis Press. 2020; 17-24
- Falk-Lundqvist Å, Hallberg PG, Leffler E, Svedberg G. *Entreprenöriell pedagogik i skolan: Drivkrafter för elevers lärande*. Liber. 2011.
- Fayolle A. 'Personal views on the future of entrepreneurship education.' in, *A research agenda for entrepreneurship education* (Edward Elgar Publishing). 2018.
- Feit Keith G. *Improving school performance: Leader autonomy and entrepreneurial orientation* (Florida Atlantic University). 2016.
- Ghazali SS, Kadir SA, Asimiran S, Eric S. Entrepreneurial School Culture Model Development: Centralized Implementation in Malaysian Schools. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 2019; 9(2).
- Hassi A. Effectiveness of early entrepreneurship education at the primary school level: Evidence from a field research in Morocco. *Citizenship, Social and Economics Education*, 2016; 15(2): 83-103.
- Heilbrunn S. Advancing entrepreneurship in an elementary school: A case study. *International Education Studies*, 2010; 3(2): 174-184.
- Huber LR, Sloof R, Van Praag M. The effect of early entrepreneurship education: Evidence from a field of Elementary Education, 2017; 9(3): 645-666.
- Baramawi, Arifin M. *School Preneurship: Meningkatkan Jiwa dan Sikap Kewirausahaan Siswa*. 2012.
- Bisanz A, Hueber S, Lindner J, Jambor E. *Social Entrepreneurship Education in Primary School: Empowering Each Child with the You th Start Entrepreneurial Challenges Programme*. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 2019; 10(2): 142-156.
- Bourgeois A, Balcon MP, Riiheläinen JM. *Entrepreneurship Education at School in Europe*. Eurydice Report. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, European Commission. 2016.
- Brüne N, Lutz E. The effect of entrepreneurship education in schools on entrepreneurial outcomes: a systematic review. *Management Review Quarterly*, 2020; 70(2): 275-305.
- Cárcamo-Solís M, del Pilar Arroyo-López M, del Carmen Alvarez-Castañón L, García-López E. Developing entrepreneurship in primary schools. The Mexican experience of "My first enterprise: Entrepreneurship by playing". *Teaching and Teacher Education*, 2017; 64: 291-304.
- Chikoko V, Rampai AT. School culture and pupil performance: Evidence from Lesotho. In *International handbook of leadership for learning*, Dordrecht: Springer Netherlands. 2011; 1195-1214
- Code KP. Economic knowledge and entrepreneurial dispositions in elementary students: The entrepreneurs in Kentucky initiative. *Journal of Entrepreneurship Education*, 2006; 9: 77.
- Cruser AB. *Effectiveness of public education foundations in Indiana school districts*. Ball State University. 2012.
- Ejiogu AO, Nwajiuba CA. The need for inclusion of entrepreneurship education in Nigerian school curricula. *Thunderbird International Business Review*, 2012; 54(1): 7-13.

- entrepreneurship and enterprise education: primary school, community colleges and vocational education and training programs. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 2019; 26(2): 182-189.
- Lope Pihie ZA, Bagheri A, Asimiran S. Entrepreneurial Leadership Behaviour among School Principals: Perspectives from Malaysian Secondary School Teachers. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 2014; 22(3).
- Lopes S, Saúde S, Piedade A, Esparteiro B, do Céu André M, Silveira M. Promoting Regional Development Through a Collaborative Project in Entrepreneurship Education: Lessons from a Regional Experiment to Develop Entrepreneurial Competencies in Children and Youngsters. *New Paths of Entrepreneurship Development: The Role of Education, Smart Cities, and Social Factors*, 2019; 207-227.
- Matlay H. Entrepreneurship education in the UK: a critical analysis of stakeholder involvement and expectations. *Journal of small business and enterprise development*, 2009; 16(2): 355-368.
- Miller P. Exploring school leadership in England and the Caribbean: New insights from a comparative approach. Bloomsbury Publishing. 2016.
- Miller PW, Miller PW. School Leadership Is Enterprising and Entrepreneurial. *The Nature of School Leadership: Global Practice Perspectives*, 2018; 97-119.
- Minna H, Elena R, Timo P. Principals promoting entrepreneurship education: The relationships between development activities and school practises. *Journal of Entrepreneurship Education*, 2018; 21(2): 1-19.
- Mwasalwiba ES. Entrepreneurship education: a review of its objectives, teaching methods, and impact indicators. *Education+ training*, 2010; 52(1): 20-47.
- experiment. *European Economic Review*, 2014; 72: 76-97.
- Humsona R, Yuliani S. How does Entrepreneurship Education Develop Soft Skills?. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 2018; 306(1):012107
- Hytti U, O’Gorman C. What is “enterprise education”? An analysis of the objectives and methods of enterprise education programmes in four European countries. *Education+ training*, 2004; 46(1): 11-23.
- Inandi Y, Giliç F. Relationship of Teachers’ Readiness for Change with Their Participation in Decision Making and School Culture. *Educational Research and Reviews*, 2016; 11(8): 823-833.
- Iskandar D, Allolinggi LR, Hamdani AR. Analysis Learning Social Science Charged the Values of Entrepreneurship in Primary School (Case Study in Social Science Education in Class IV SDPN Pajagalan 58 Bandung). *Jurnal PIPSI (Jurnal Pendidikan IPS Indonesia)*, 2017; 1(2): 23-34.
- Jusoh R. Effects of teachers’ readiness in teaching and learning of entrepreneurship education in Primary Schools. *International Interdisciplinary Journal of Education*, 2012; 1(7): 98-102.
- Korhonen M, Komulainen K, Rätty H. “Not everyone is cut out to be the entrepreneur type”: How Finnish school teachers construct the meaning of entrepreneurship education and the related abilities of the pupils. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 2012; 56(1): 1-19.
- Kourilsky ML, Walstad WB. Entrepreneurship and female youth: Knowledge, attitudes, gender differences, and educational practices. *Journal of Business venturing*, 1998; 13(1): 77-88.
- Lackéus M, Lundqvist M, Middleton KW. Opening up the black box of entrepreneurial education. In *3E Conference*, 2015; 23-24.
- Liguori E, Corbin R, Lackeus M, Solomon SJ. Under-researched domains in

- (objectives, content, necessity, method and context of training) and the High school Students' Entrepreneurship Spirit. *The Journal of New Thoughts on Education*, 2015; 11(1): 151-179. [Persian]
- Ruskovaara E, Hämäläinen M, Pihkala T. HEAD teachers managing entrepreneurship education—Empirical evidence from general education. *Teaching and Teacher Education*, 2016; 55: 155-164.
- Ruskovaara E, Pihkala T, Rytölä T, Seikkula-Leino J. Studying teachers' teaching methods and working approaches in entrepreneurship education. In *Proceedings of the ESU Conference*, 2010; 22-22).
- Ruskovaara E, Pihkala T, Seikkula-Leino J, Järvinen MR. Broadening the resource base for entrepreneurship education through teachers' networking activities. *Teaching and Teacher Education*, 2015; 47: 62-70.
- Seikkula-Leino J. The implementation of entrepreneurship education through curriculum reform in Finnish comprehensive schools. *Journal of Curriculum Studies*, 2011; 43(1): 69-85.
- Seikkula-Leino J. A review of entrepreneurship education in teacher education. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 2018; 15(1): 105-148.
- Selvaraja K, Pihie ZA L. The Level of School Culture And School Innovativeness Practiced among National Type Tamil Primary Schools. 2016.
- Toghrāyi M, Mirvāhedī SS, hashemi S. Designing the entrepreneurial education model. *Educational Innovations*, 2019; 18(3): 59-82. [Persian]
- Van Jaarsveld L, Mentz PJ, Van der Walt JL. One leader, one school and an atypical South African educational landscape: The pedagogical viability of a shared technology project, *Africa Education Review*, 2016; 13(1): 51-66.
- Wahyuningsih SE, Sugiyo Samsudi, Widowati T, Kamis A. Model of local excellence-based on entrepreneurship education management for prospective vocational
- Naila I, Jatmiko B, Sudibyo E. Training Elementary Students' Collaborative and Entrepreneurship Skills Using Science Student Worksheet Based on Project Learning. In *1st Borobudur International Symposium on Humanities, Economics and Social Sciences (BIS-HESS 2019)*. Atlantis Press. 2020; 616-621.
- Neto RD, Rodrigues VP, Panzer S. Exploring the relationship between entrepreneurial behavior and teachers' job satisfaction. *Teaching and Teacher Education*, 2017; 63: 254-262.
- Obschonka M. Adolescent pathways to entrepreneurship. *Child Development Perspectives*, 2016; 10(3): 196-201.
- Obschonka M, Silbereisen RK, Schmitt-Rodermund E, Stuetzer M. Nascent entrepreneurship and the developing individual: Early entrepreneurial competence in adolescence and venture creation success during the career. *Journal of Vocational Behavior*, 2011; 79(1): 121-133.
- Oplatka I. Understanding teacher entrepreneurship in the globalized society: Some lessons from self-starter Israeli school teachers in road safety education. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 2014; 8(1): 20-33.
- Paço AD, Palinhas MJ. Teaching entrepreneurship to children: a case study. *Journal of Vocational Education & Training*, 2011; 63(4): 593-608.
- Pereira A, Martins P, Morgado L, Fonseca B, Esteves M. A technological proposal using virtual worlds to support entrepreneurship education for primary school children. In *Teaching and Learning in a Digital World: Proceedings of the 20th International Conference on Interactive Collaborative Learning—Springer International Publishing*. (2018; 1: 70-77.
- Roshan MR, Seifi E, Abdollahi B, Nokani J, & Banijamali Z. The Relationship between the Teachers' Entrepreneurial Training

- Wilson V. The role of the teaching headteacher: A question of support?. *Teaching and Teacher Education*, 2009 25(3): 482-489.
- Yemini M, Addi-Racah A, Katarivas K. I have a dream: School principals as entrepreneurs. *Educational management administration & leadership*, 2015; 43(4): 526-540.
- Zangeneh H. Teachers' Attitudes toward Teaching-Learning Methods of Entrepreneurship Education in Elementary Education. *Educ Strategy Med Sci* 2020; 12 (6) :1-7 [Persian]
- school teachers. *International Journal of Innovation and Learning*, 2018; 24(4): 448-461.
- Wang LH, Gurr D, Drysdale L. Successful school leadership: case studies of four Singapore primary schools. *Journal of Educational Administration*, 2016; 54(3).
- Wardani EK, Suharini E, Setiawan D. The effectiveness of role playing based entrepreneurial pedagogy approach on the values of entrepreneurship in elementary school. *Journal of Primary Education*, 2019; 8(1): 43-50.
- Whitlock AM. Elementary school entrepreneurs. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 2019; 13(1).